

DR. BARTHA DÉNES

A magyarországi erdők degradáltsága

Kétségtelen, hogy manapság a legszembetűnőbb, s egyben a legaggasztóbb jelenség természeti környezetünk pusztulása. E folyamat lefékezése, megfordítása mindannyiunk érdeke, erre azonban – egy szűk kisebbség ellenérdekeltsége és elnyomó ereje miatt – semmi esélyünk sincs. A ma kutatója csupán a leromlási folyamatokat és a tisztítást követheti csak nyomon.

Sok vád éri a hazai erdőgazdálkodást, melyek egy része bizonyára nem alaptalan. A bírálathoz, de a védekezéshez is szükséges, hogy korrekt adatokkal érveljünk. Ezért tartom lényegesnek az alábbi számadatok közreadását, melyek bizonyára elgondolkodtathatják az erdész és nem erdész kollegákat.

A degradáció, mint a leromlás folyamata és a degradáltság, mint a leromlás állapota sokrétűsége miatt nehezen mérhető. A magyarországi erdők tekintetében két olyan beavatkozás emelhető ki, melyek erdeink természetserűségét durván rombolják, s számadatokkal korrekt módon jellemezhetők:

1. a tarvágások aránya (T),
2. a nem őshonos fajok aránya (N).

Ezen adatokat legcélszerűbb a hazai erdőgazdasági tájak szerint vizsgálni, mivel ezek többé-kevésbé ökológiai egységeknek tekinthetők, s hasonló erdőművelési beavatkozásokkal érintettek. A fenti két tényező mértani átlagát képezve a degradáltsági mutatót (D) kapjuk meg:

$$D = \sqrt{TxN}$$

A degradáltsági mutató megadja, hogy az illető erdőgazdasági táj jelenlegi erdőterülete mennyire távolodott el a természetközeli állapottól. Részletes értékelésbe itt nem bocsátkozom, ezt a táblázat adatai és a múlt ismerete birtokában bárki könnyen elvégezheti. A számsorok hitelt érdemlő magyará-

Sz.	Erdőgazdasági táj	Erdősültség %	Tarvágás aránya (T) %	Nem őshonos fajok (N) %	Degradáltsági mutató (D) %
I. NYUGAT-DUNÁNTÚL					
1.	Soproni-hegyvidék	48,0	92,5	49,3	67,5
2.	Soproni-dombvidék	11,7	88,8	42,0	61,1
3.	Írottkő-alja	21,6	91,0	47,7	65,9
4.	Vas megyei-dombvidék	17,9	100,0	56,7	75,3
5.	Őrség	45,4	98,4	19,8	44,1
6.	Vas-zalai hegyhát	24,4	99,5	52,6	72,3
7.	Göcseji fenyőrégió	41,4	97,9	13,3	36,1
8.	Göcseji bükk-táj	36,5	80,7	23,0	43,1
9.	Déli Pannonhát	23,5	98,9	34,2	58,2
		27,6	95,7	35,2	58,0
II. DÉL-DUNÁNTÚL					
10.	Nagyberek, Kisbalaton és Tapolcai medence	7,1	100,0	42,9	65,5
11.	Somogyi homokvidék	33,3	100,0	37,8	49,1
12.	Ormánság	14,9	99,5	26,7	51,5
13.	Villányi hegyvonulat	15,7	98,4	51,2	71,0
14.	Mecsek	39,8	91,6	16,5	38,9
15.	Zselicség	30,5	95,7	27,6	51,4
16.	Baranya-Somogy-Tolnai-hegyhát	15,3	95,9	53,6	71,7
17.	Tengelic homokvidék	6,7	100,0	83,8	91,5
		20,9	97,1	39,1	61,6
III. DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉG					
18.	Bakonyalja	22,9	84,0	28,7	49,1
19.	Magas-Bakony	34,3	78,3	17,2	36,7
20.	Északi Pannonhát	19,9	93,5	40,5	61,5
21.	Vértes	46,7	63,8	20,8	36,4
22.	Sukoró	31,0	100,0	31,6	56,2
23.	Dunazug-hegység	29,6	78,9	20,7	40,4
		27,1	81,5	25,7	45,8
IV. KISALFÖLD					
24.	Kisalföldi homokvidék	8,6	100,0	88,8	94,2
25.	Szigetköz	14,6	100,0	70,8	84,1
26.	Hanság	15,6	100,0	71,2	84,4
27.	Kemenesalja	18,2	100,0	58,5	76,5
		14,5	100,0	68,1	82,5

zatát pedig az erdészettörténet-írás fogja adni.

A közelmúltban az erdők megfontolatlan privatizációjával új korszak kez-

dődött. Nagyon féltő, hogy a vizsgált mutatók nem a javulást, hanem a további romlást fogják a jövőben elénk tárni.

Ssz.	Erdőgazdasági táj	Erdősültség %	Tarvágás aránya (T) %	Nem őshoos fajok (N) %	Degradált-sági mutató (D) %
V. ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉG					
28.	Börzsöny	35,8	59,6	13,3	28,2
29.	Cserhát	31,7	80,9	40,7	57,4
30.	Gödöllői-dombvidék	22,5	99,9	65,6	81,0
31.	Mátra	46,1	60,2	20,2	34,9
32.	Hevesi-dombvidék	50,8	64,2	30,9	44,5
33.	Bükk	48,5	54,3	11,6	25,1
34.	Borsodi-dombvidék	19,3	86,8	23,0	44,7
35.	Tornai Karszt	50,7	64,6	22,3	38,0
36.	Zempléni-hegység	50,3	44,7	14,5	25,5
		33,7	69,1	26,8	43,0
VI. NAGYALFÖLD					
Nagyalföldi löszvidék					
37.	Béési-hát	2,0	100,0	69,3	83,2
38.	Észak-Bácskai-löszhát	3,9	100,0	73,9	86,0
39.	Mátra-Bükkalja	3,1	98,4	59,0	76,2
40.	Mezőföld	5,5	99,7	64,3	80,1
		4,0	99,4	63,9	79,7
Nagyalföldi homokvidék					
41.	Nyírség	18,8	100,0	87,1	93,3
42.	Duna-Tisza közeli-homokhát	19,6	100,0	88,8	94,2
43.	Jászság	13,4	100,0	89,3	94,5
		19,1	100,0	88,3	93,9
Nagyalföldi szikes vidék					
44.	Nagykun-Hajdúhát	3,3	100,0	41,9	64,7
45.	Kőrös-vidék	6,7	99,8	36,2	60,1
46.	Csanádi-hát	1,5	100,0	45,6	67,5
47.	Kiskunsági szikterület	3,1	100,0	74,2	86,1
		3,2	99,9	44,1	66,3
Nagyalföldi ártér- és lápterület					
48.	Tisza és mellékfolyói ártere	9,9	99,7	72,1	84,8
49.	Közép- és Alsó-Duna ártér	14,8	99,9	62,4	79,0
50.	Szatmár-Beregi sík	8,7	99,6	31,6	56,1
		11,3	99,8	58,0	76,1
Nagyalföld összesen		9,4	99,9	76,5	87,4
ORSZÁGOS ÖSSZESEN		17,3	88,9	45,6	63,7

AZ ERDŐNEK, AZ ERDŐ- ÉS FA-GAZDÁLKODÁSNAK EGYÜTTESEN

nagy jelentősége van – sajnos nem eléggé köztudottan – a globális klímát nagyrészt meghatározó CO₂-háztartás alakulásában. Az erdő fa-testébe asszimilálja a légkör széndioxidjának jó részét, az erdőgazdálkodás tartós használatra alkalmas formára észíti elő, a faipar pedig átalakítja a fát. Az erdő energiaforrása a nap, az erdőgazdálkodás legnagyobb részben emberi, szellemi erőt fogyaszt, a faipar pedig önellátó a környezetét nem károsító fűtőanyaggal. A fa még eltűzelve is előnyös a környezetre, mert égéskor jelentősen kevesebb elemi szenet bocsát ki, mint az ásványi tüzelők (a nyersolajjal szemben: 18,1:279,2 kg/C/t).

Ez az összhatás is indokolja az erdők területének növelését, a szakszerű gazdálkodást az erdőkben, összehangolását a fafeldolgozással és a fafelhasználás lehető növelését. Ennek egyelőre ellentmondanak az ez idő szerinti alacsony faárak. Rontja a fa versenyképességét az ásványi tüzelőanyagoknak minden realitást nélkülözően alacsony ára. Ennek ellensúlyozására a németek CO₂-adó bevezetését sürgetik az Európa Közösségben, és ettől főleg az építésben remélik a fa nagyobb mértékű alkalmazását. Hátrányosnak tartják ezen törekvésekben az állami erdőtulajdon aránytalanul nagy részvételét, mert ez politikai síkon nem tud azonosulni a magánerdő-birtokosok követelményeivel. A faiparnak és kereskedelemnek jelentős nagysága ellenére is látszólag nehezebbé esik erőt összefogni ezen a téren.

Tudatosítanunk kell, hogy az erdőgazdálkodás a mai idők parancsa! Egyedül mi vagyunk abban a helyzetben, hogy az erdőt tartamosan használjuk és olyan terméket állítsunk elő, amelynek széles körű alkalmazási területen figyelemre méltó szén-dioxid-háztartási tulajdonságai vannak.

(AFZ 1993. 14. Ref.: Jérôme R.)